

ARAB

شیخ شعبان

بازرسی، قزوین، رایتف نشریات ۱۹۲۶

АРХИВ

1926

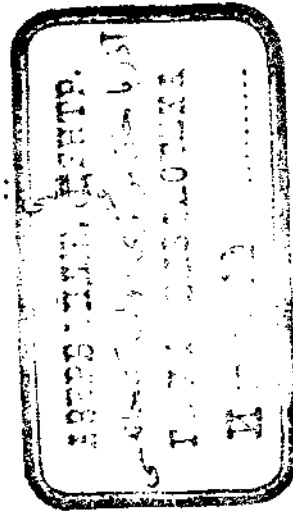
~~3/25~~

۱۷۸

شیخ شعبان

(حکایه)

ع. حقویردوف

1926
4905

«باکو ایشچیسسی» قوئوپه راتیف نشریاتی

باکو — ۱۹۲۶

شیخ شعبان.

شیخ شعبانی سیز تانیارد کره می؟—خیر؟—حیف، صد حیف! من همان او شیخ شعبانی دیورم که، یولک قراقندا کی محله مسجدینک قاباقینده اکلشوب، پینه چیلک ایدردی. یاغیش یاغاندا سیل کتورن کهنه باشماقلادی، چوستلاری، چکمه لری، چاریقلاری ییغوب. قابه ووروب، یامیوب اوجوز قیمتله—جفتینی بر عباسیدن، آتی شاهیدن—ساتاردی. فقیر فقرانک ایاق قابلاری هاموسی آنجق شیخ شعبان عملی اولاردی. دییه سن یواش—یواش یادیکره دوشور؟ بر توی بر احسان شیخ شعبانسیز کیچمزدی. میت قاباغنده شیخ شعبان «لاحون و لا آ فوووه» دیننده سسی شهرک اوبری قاپوسینه ایشیدیردی. هر صبح تیزدن دوروب کلوب مسجدینک مناره سنه چتوب کوزدهل صوتیه اذان ویروب، انوب صبح نمازینی مسجدده قیلوب، سوکرا چنوب اوز یرینده اکلشوب پیشه سنه مشغول اولاردی. کون اورته و آقشام اذانی ده ویرمکی اوزینه فرض حساب ایدردی. کمان ایتمه یئک که شیخ شعبان اذان ویرمکینه بر مزد آلوردی. خیر، استغفرالله! اذان ویرمکی محض ثواب عمل حساب ایدردی. واجرینی قیامتده الله دن کوزلیوردی.

شیخ شعبان کودک بویلو، اوزون سقاللو بر کشی ایدی. بهارده، یایدا عبا بورونردی وقیش فصلنده چیکنه بر خراسان کورکی سالاردی. بر نفر دییه ییلمزدی که من شیخ شعبانک سقالنک دینی ذره جه آغارمش کورمیشم. هیچ شیخ شعبان اوپله آدم دکل ایدی؛ اوتوز ایل بر عباده کر مکی، قرخ ایل بر کورکی بورونمه کی قبول ایدردی. اما سقالنه رنک و حنادن کورلوق ویرمز ایدی.

رنک وحنانی ده همیشه عطار کر بلا می مقصوددن آلاردی؛ هر آنه ک ساتدیغی

آ. ق. اب. ا. ف. ب. ق. یاننده

«باکو ایشچی سی»

قوئویدراتیف نشریه تی مطبعه یینده چاپ ایدیلدی.

خاننى بكنمز ايدى، دوشندە دە دېردى كە كىرەلەي مەقسۇدكە خناسى جەمىع
ايراندە تاپولماز؛ كور نەدر كە قاضى آقا اوزىدە اونىڭ خناسى ايشلە
دور. ودليلك دە كى مەقابلندە هېچ بىر ايراد اولمايلىمىز. يەنە كى طرفدن هم
چىن شېخ شەبان اوزىنە كورلوق وىرمىز ايدى. ايلنىڭ چوق جەسەسىنى
تويلاردە، احسانلار دە پلاو يېردى، فقط پلاو اولمىان كونى دە حكما كرك
بىر عباسلىق ات آلۇب كوندە رېيدى ايۇە، تا عورت آقشامە آب كوشت
پېشورسون. اتى دە شېخ شەبان ھەر نىصابدان آلمازىدى؛ قىصاب باشى اما
مەلى ايەلە مەشترى ايدى، نىسە ات آلۇب ايلنە پولى كچدىكجە حسابلاشور
دى؛ آندان علاوه دوشندە آقشامە لارېمىش دن، اوزومدن، قارپوزدن آلۇب
اوزى عبانىڭ آلتندە ايۇە كتورەردى.

شېخ شەبان يىلە شېخ شەبانىدى.

شېخ شەبانىڭ عورتى كىشوم خىلادە مەلەدە مەشھور ايدى. چونكە
ياخشى روف دوتاردى، چوپ اوتوردى. نىخودقالبى آچاردى، حجامەت قوبىاردى،
بوغاز باساردى نە اينكە شېردن. اطراف كندىلردن دە بوغازلارندە چوپ
قالان اوشاقلارى بىر باش كىشوم خىلانىڭ يانە كتوردىن. كىشوم خىلا
اوشاقتىڭ آخىرىنى ايلە اورتۇب، يوزىندىن پوفلردى، سو كرابارماقنى اوشاقتىڭ
آخىرىنە سانۇب، از كل چكرد كىدن، كاوالو چكرد كىدن، كومور قىغىدن
چىخارداردى.

بىر دفعە شېخ شەبانىڭ چىرىنىڭ يانندان اوتوردىم، كوردىم حىياتدە بىر
نەرشى نى اوزادوب بىرە، بوغازىنە بىر اىپ باغلىوب ايلنىڭ او بىرى اوجى دە
آغاچا باغلىوبلار. اوزانانىڭ يانيندە نىچە نەرشى و كىشوم خىلادە يۆزى
اوتىلو دوروبلار. بىر دە كوردىم كىشى لردن ايكىسى اوزانانىڭ آياقلا—
رىندان ياپىشوب كوجلىرى كىلدىكجە دارتدىلار بونىڭ بونى يىلە شاقىلدا
دى كويا بىر بويوك آغاچ شاخى سىندى. او ساعت اىپى بوغازندىن آچدىلار
دوردى آياغەلنى اول جىنە سالۇب، سو كرابىجىدن چىخاردوب. كىشوم خىلايا
طرف اوزاتدى بىلدىم كە پول وىردى. كىشىلەر حىياتدن چىخاندە بىر نە ياخو
نلاشوب دىدىم: «بۇ نە كىفەتدەر؟» دىدى: «بۇ شەخسنىڭ بونى قىيىنە كىر

مەشى. اللە ايماننى كامىل ايلەسون، كىشوم خىلا ساغالتدى. كىشوم خىلا
دە يىلە كىشوم خىلا ايدى.

شېخ شەبانىڭ ياشى آلتىمىش دن آتدەمىشىدى. كىشوم خىلاننىڭ سنى اللى
بىشە ياووقلاشوردى. بۇ ايكى ار آروادىك بىر بىرىنە اولان مەجىتى دىللىردە
دىولردى. ھەر صېح كىشوم خىلا شېخ شەباندىن تىز اويابوب، يىرىندىن
قالخوب، سمار حاضر ايدردى. سمار قاينىان تىك كتوروب اوتاقنىڭ
اورتاسىنە چەرايى رنىك ھەر ايكى لىرفە «مەجلىس آراستە» يازىلى چىتىدىن.
بىر سفرە سالۇب، پىرىدىن، چورە كىدن سفرە يە دوزوب ارنىنى اوياداردى.—
آكشى، داھى دور كىلن آدانىڭ وقتى كىچىر.— بۇ ساعت دورورام چاى
حاضر دىرمى؟

— البتە حاضر دىر. مەك اوزىنىڭ بىلمىورسن كە مەن چاى دەملەمەمىش
سنى اوياتمىرام؟ شېخ شەبان عورتنىڭ عادىتى يىلە يىلە نە ھەر صېح او كا
بۇ سوالى وىردى چونكە عورتنىڭ جوايى او كا لذت وىروردى واورە
كىندەدە فخر ايدوردى كە اونىڭ بىشە قىيىنە قالان عورتى وار. شېخ شەبان
جەلد دوروب دىستاز آلۇب. ايكى استىكان چاى اىچۇب قاخاردى اياقە
عورتى ايسە اوندىن تىز دوروب ارنىنىڭ باشاقلارنى جەتلىوب عباسىنى يا
كور كىنى چەككىنە سالۇب دروازىدە دىك ئوتوردى قايناردى اوتاقە. ھەر
جەمە آقشامى شېخنىڭ سەننە حىنا قوبۇب قوز ياپراقى ياپىشىدورۇب و آتاسى
ايوندىن كتوردىكى جىياز خانبىدە باشلاردى و كىچە يارىسى اونى حمامە
كوندرردى. او ايدى كە شېخ شەباننىڭ سقالبى ھەمىشە شىوە تىك اولاردى
اوزىدە جوان اوغلانە بىكوردى.

شېخ شەباننىڭ آتاسى باشماقچى ايدى. اوزىدە بىر نەچە مدت آتاسىنىڭ
دىكاندا باشماقچىلىق ايدوب، آخىردە پىشەسىنى اونودوب، بىر نەچە آوارە
يولداش تاپوب قورشاندى جاھللقە: تويلاردە ھامودن ياقشى اوينىان
كىمىدى؟— باشماقچى اوغلى شەبان. قەمار بازىلار آراسىدا اورە كلو آشق
آتان كىمىدى؟— باشماقچى اوغلى شەبان. شەر جوانلارنى آراسىدە ھامو
دان ايكىت سايلان كىمىدى؟— باشماقچى اوغلى شەبان. ھەر ايل مەجرىم

آيندا محله دستەسنىڭ باشىنى كىم چكردى؟—باشماقچى اوغلى شەبان. ياغشلىڭ، بىن سزىڭ كوزلىرىڭدە سوال نىشانەسى كورورم، كونا سىز سوال ايدىرسىز: آيا بو جوان كە آواره ايدى بىس بو ھارادان پول قازا نوردى، كە تويىلاردا قماردا سياحتلاردا خىراج ايدوردى؟ بىندە سىزدىن سوال ايدورم: «پس خوجەسزىڭ كە ايوى يارىلدى، يوز پوت ايپكى كىتدى او ايپكڭ پولى نىچە اولدى؟ حاجى غفارڭ دكانى يارىلدى، اون يىش مناتلق مالى كىتدى، او مالڭ پولى كىمڭ جىنە دولدى؟ بارون آره كلڭ دكاندىن كىدن اون مېن مناتلق جواهرات نىچە اولدى؟... خلاصە نە عرض ايدوم، مداخل پولى بىر دكلىدى، يىش دكلىدى... بو ايولرى، دكانلارى يارانلارنىڭ ھاموسىنىڭ باشچىسى باشماقچى اوغلى شەبانىدى. شىخ شەبان جوانلىقىدا محله اوغلانلارنىڭ آراسىدا چوخ كوزل سايىلاردى. اوزى تىل ايدردى كە محرم آينىدە باشى آچىق دستە باشىدىن دوتوب بازار ايله كىدىنە بىر چىكلىرىم كە «ھىدر!» دىيىپ باشى سىلكەلىندە يوزىمە تو كولىردى جمع دامالاردان تماشى ايدىن عورتلارڭ، كىلىنلارڭ، قىزلارڭ عقللىرى باشلارىدىن چخوردى. بو احوالاتى او كا قونشوسى آغوجى ملك نە كلوب تىل ايدردى.

بىر كون شەبان ايودە اكلىشىدى ملك نە داخل اولدى.
— سلام عليك!

— عليك السلام، ملك نە كل اكلىش كورك.

ملك نە اكيلوب، اول اللرىنى يره دايىوب سو كرا «آخ آى واى» ايدوب يانىنى يره قويدى، بىر آز نفسىنى دروب يوزىنى شەبانە چوويردى:
— قادان آلوم منى نىليوردك؟

— دىنجكى آل، دانشارىق، دىيەسن اوزاقدان كلورسنىكە يىلە يورولوبسان؟

— بلى قادان آلوم! زىنال بىكڭ ايويىدە ياسدە ايدىم.

ايوۋە كلندە نوۋەم دىدى كە شەبان عموم سنى چاغرور. دىنجىمى
آلمامىش بورايە كلشم نە وار خىر اولالا؟

— دوغرىدىر، آغوجىنى شىرە چاغرادلار اما من سنى حقىقت خىر ايشە چاغرىشم سنى بىر يره كوندردە جىم! كرك كىدوب شەھدى محمد پولىڭ قىزىنى بىنە اىستىيەسن.

— كىدەرم، آياقڭ آلتىدە اولوم، بىلكە وىرمىدى؟

— آغزى نەدر وىرمىيە؟ كىمڭ نە خدى وار مكا قىز وىرمەسىن؟
يىلميورمىكە بازارڭ ايچىندە آتاسنە اود اورارام؟ شەبان بورادا دايانوب بىر قدر فكر ايدوب دىدى:

— ھىچ سىزنىڭ آتاسنە سوزدىمە جانى چىقسون! دانشارسان اودا آرتق اسكوك سويلەر، مىندە ئىلورسنىكە دىلىمڭ، آغزىمڭ صاحبى دىكلم، آخردە كوررسىن بىر بى آبروچىلىق چخدى. سىز قىزك اوزىلە دانش ايله كە راضى اولدى، كل بىكا خىر كىتور داھى سنىڭ ايشڭ يوخدر... خىرچىلكدە اىستىيورسنىمى؟

ملك نە بىر اوچلىك آلوب جىنە قويوب دىدى:

— قىزك نە سوزى اولاجاق؟ شەھردە قىز يوقدر كە سكا بىند اولمىا ھلە چوق سەوينسنىكە سنىڭ كىمى اوغلان اونى اىستىيور، قىزك ھىچ سوزى اولماز.

— ايندى كە سوزى اولماز ايشدە دوزە لىرسىن دايانما كىت. ملك نە اول دىزى اوستە چوكوب سو كرا آياغا دايانوب، اذىتلە قالىخوب يولا دوشدى.

بھارىڭ آخىر آينىڭ كوزل كىچە لىرىنىڭ بىرى ايدى. شىرقىدىن اسنىسىم، كوللارڭ چىچكلارڭ و آغاجلارڭ ياپراقلارنىڭ آراسىدا عاشق و معشوقلر، اورە كلرىنى جوشە كىتورەن بىر مقامات بىرپا ايتىمىش ايدى. كوكلڭ يولدوز لارىدە كونا بىر بىرلە محبتدىن دم اوروردىلار بىرلنىمىش آى بونلارڭ آرا سىندە آھستە، آھستە مېھوت كىزوب دىنبايە تماشى ايدوردى. بىللىر لىياقلى نغمەلر ايله يورەك دىرلىرىنى كوللرە سويليوردىلر. شەھر ياتىمىشدى. تىك بىر شەھر پاسبانلىغى ايدىن خىروسلار بىر بىرلىنە اويلاق اولدىقلارنى خىر وىرور دىلر. بو كىچە ايكى قىزك يوقوسى كىميوردى. بونلارڭ بىرى شەھدى ولى

باشماقچىنىڭ جوان قىزى كلثوم ايدى. او بىرىنىڭ دە كىم اولدىغىنى من دېمەسمدە قارىلار آكلارلر كوندوزدن شعبان او كا خبر كوندرمىشدىكە كىچە حاضر اولسون كە كلوب اونى آپاراچىم؛ او كا كورە كلثومك رخت خوابنە كويا اود دولمشدى ایلان اورمش تك قوریلوب آچیلردى و وعدە اولنمش فیتە منتظر ایدی.

قارىلر سوروشارلار كە: آخر كلثومى شعبان بازادە كورمىشدى.

كە او كا بیلە تەشوق یتوزمىشیدی؟

یوخارىدا صحبەت اولوندىكە شعبانك آتاسى باشماقچى ایدی كلثو ملك آتاسیلەدە شریك اولدوقندان اولغى شعبان اولماققدە تیز، تیز مشهدى ولنىك ایوینە كیدیردى؛ كلثومدە اولماقینە بناء اولندان قاچمازدى. مشهدى ولنى همیشه شعبانە دیردى:—ایشلە كلن، یاخشى باشماقچى اول مندە قزىسى سكا ویرەيم.

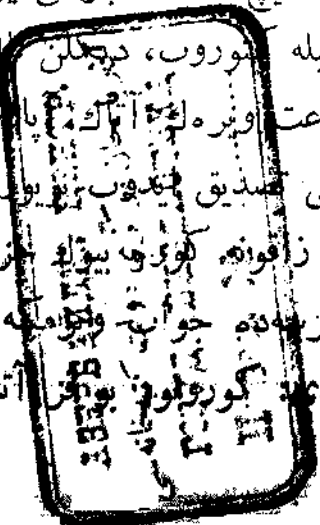
شعبان قیزاروب باشینی آشقا تیركوب، بىر سوز دیمزدى. اولماققدن بىر محبت تەھى بولارنە قىبە دوشوب كىمىكچە كوك آتوب كوكرمكە ایدی كلثوم اون بىشینه چاندان سوكر آتاسى او كا شعبانلە كوروشمە كى قىرغىن ایدی. او كوندن شعبان اولنى كورمىوردى اما بىر آن كىچە كوندوز دىندان پىخاردە دىنىوردى كلثومك آتاسنك اولى شعبانە ویرمك فكري وار ایدی. اما او كوندن كە شعبان باشماقچىنى اولدوب اوغرىلغە قمارە وسایر بىسەنرە قورشانىمى. مشهدى محمد ولنى فكرينى دكیشوب دیردى: «قزىمى پارچە. پارچە ایدوب اینرە آتارام اما شعبانە ویرمەم» كلثوم آتاسىنىڭ بو قىرارى بیلە تاشیر اینمشدى كە یازىق قز كون كوندن موم كىمى ارىمكە ایدی مشهدى ولنى دە قزىش ناخوشلىقنى سەھل بىلوب او كا اللدن كلن معالجهنى ایدیردى. شعبان آغوجى ملك نەنى كلثومك یاننە كوندردنن قاباق اوزینە سوز ویرمىشدى كە اكر كلثوم اونك ایویندە آرواد اولسا، اودە بدعملدن ال چكوب، تجارته یاپوشاجاق.

كىچە یاریدان آتدامشدى. وعدە اولونمش فیت سسى كلثومك قولاً قە كلدى كلثوم جلد باشینی یاسدیقدان قالىخروب دوردى آياغە بىر آتاسى.

ياتان طرفە قولاق ویردى اولندان كلدى آناسنە قولاق ویردى كوردى هر ايكىسى درین یوخویە غرقدرلر. كلثوم آناسنك اوستندن آهستە یورقانى قالىخروب اونىك سینهسىندن اوپدى كلثومك كوزلریندن ايكى قطره یاش آناسىنك سینهسنە دوشدیسەدە اویانمادى سوكر ا یورقانى كنه آناسىنك اوستنە اورتوب چادرشبنى كوتوردى. (لباسنى آقشامدان سوپونامشدى) قاپویە طرف كیتدى قاپونى آهستە آچوب چخدى حیاطە وسینهسنى سرین هوا ایلە دولدیروب بوشالدى. دورت اطرافنە كوز كزدیروب اول بىر آیریلدیغى ایورننە باخدى. سوكر ا كوزلرینی حیاطە طرف دوندەروب اوز ایلە اكبوب بجردىكى قزل كندە قلباداع ایتدى. شكفتە نىمش كلنر نسیمك دكەسندن انوب قالىخدیقچە كویا كلثومك وداعنە جوابا «كیت الله سنى خوشبخت ایتسون» دىيوردىلر. كلثوم دروازەنى آچوب دروازە نك دانندە دورمش شعبانلە قوجاقلاشوب اوزون اوپوشدن سوكر ا عاشق ومعشوق ال الە ویروب یولا دوشدىلر.

صباحدن مەدى بىكك ایوینە یونك ازدحام وار ایدی. چونكە شعبان كلثومى اونك ایوینە كتورمشى قونشولاردان نچە آدم بىر یاندا اكلشمىدىلر: مشهدى محمد ولنى اندە بىر يىكە آغاج قاپودا دوروب دىيور دى: «كرك بو ساعت منى بى تاموس ایدن قزى پارچانیم»، ايكى نفر شخص اولنى كوچیلە ساخلىوردىلر. كلثوم بىر كنجە یوزى اورتىلى باشندە چادرشب اكلشمىشدى. اونكە روبەر و قاضى و پونیس ناظرى اكلشوب سوال ویرىردىلر: قاضى دىيوردى:

—قزم، سن هیچ كسدن احتیاط ایتمە، هیچ كسك جرئى یوقدر سكا بىر چرتمە اورسون. اكر شعبان سنى كوچیلە توروب، دىچكەن او كا دیوان لازمچە تىبە ایلەسون و سنى دە بو ساعت اوزىرە ایتكە پارچانیم ایوینە. پولیس ناظرى همچىن قاضى نك سوزىنى تىدیق بىلدىلر: —حقیقت بیلەدر؛ زور ایلە قز آپارماغك زورنە كورمىش بولمىش خراسى وار. كلثومى نە قدر دانشدیرمق ایستىوردىلر: «جواب وىلە حیا ایدوب دىنىيوردى. آخردە پولیس ناظرى دیدى: «كورمىش بولمىش بولمىش آتاسیلە»

كىتىمك اىستىيور و كوجلهده كىتورلمكىنى اقرار ايتمكه قورقور. كلثوم بو سوزى ايشىدن تك سىنى چخاردوب دىدى:

— هيج كس منى كوجله كىتورمىوب، من اوزوم اوز خاهشمه كنىشم. بو سوزى كلثوم ايكى اوچ دفعه تكرر ايدىدن سو كرا قاضى نىك وپوليس ناظرىنىك چخوب كىتمكىدن سو اى برچاره نرى قائمادى مشهدى محمدولى نى ده كوجيله اوز ايوينه آپاردىلار. همان كون كابن كىسوب، كلثومى آپاروب شعباننىك ايوينده قويدىلار. شعبان نجه كه اوزينه سوز وىرمشدى كلثوم اونىك ايوينه كلندن سو كرا هر بر بد عمدن ال چكوب، بردكان آچوب باشماق درىسى آلىش وىرىشى باشلادى و بر ايكى ايدان سو كرا قاين آتاسيله بارىشماق فكرينه دوشدى چونكه كلثوم كده كويلى آناسى چوق اىستىوردى. اما كوروشمك مكن اولمىوردى، شعبان كىدوب قاضى دن توقع ايتدىكه اونى بر نوع مشهدى محمدولى ايله بارىشدىرسون. قاضى ايسه جمعه آقشامينه سوز وىردى. چهارشنبه كونى قاضى قىصدا مشهدى محمدولى نىك دكانه كىدوب قباچه اوزى اىچون بر جفت باشماق تاپشوردى. وائى صحتده دىدى:

— مشهدى سنىك باغچهنىك تعريفى شهرده سويله نيور؛ نه اولار بزه صباح امرود آغاجنىك دىينده بر چاى وىرسن مشهدى محمدولى جواب وىردى:

— جناب قاضى منيم ايويم باغچهم هاموسى سكا قرباندر؛ نه وقت تشرىف كىتورمك اىسته سن كوزوم اوسته ىرك وار. قاضى دىدى:

— صباح آقشام آذانه ايكى ساعت قالمش كله جكم اما اوزىملهده بر نچه قوناق كىتوره جكم.

— جمىع شهرى كىتورسەن، جناب قاضى كوزم اوسته ىر ايلرم. سوز يوق كه مشهدى محمدولى قاضىنىك خواهشنى آكلادى و آرتوقده فخر ايتدى كه قاضى تك وجود شعبانى اونىك اياقنه كىتوره جك اوز اورده كنده دىردى:

— البته بش كون تيز، بش كون كىچ بو ايش كىرك اولادى. بر قز بر اوغلانه قىستدر؛ نه دوشوبدر قاضى تك شخصى اوزىمدن رنجيده خاطر ايدىم. قاضى مشهدى ايله خدا حافظ ايدوب دىدى:

— مشهدى لىمو، و مرىبا البته ياد كدان چخماسون كىرك صباحكى چاى هر باره دن شرىن اولسون.

— كوزوم اوسته جانم اوستنده اىستىورسن خوانندهده كىتورىم. قاضى بو سوزه كلوب دىدى: بد اولماز! خواننده محض قاضىلر اىچون. يارانوب. خلاصه، صباح آقشام سكا قوناق. خدا حافظ!

— مشرف، كور اوسته كلك.

جمعه آقشامى معين وقتده مشهدى محمدولى سوارى آغاجنىك آلتنده ده مليوب كوئى اوتنىك اوستنده سرىلمش سفره ده مرىبا و دوغرا مش لىمو حاضر ايدوب اوزى ده سوارنىك ياندا دىزى اوستنده اكلشوب استكانلارى تمىز له مكه مشغول ايدى. بو ائنده قاضى، ايكى قز ملا و نچه قز آغ سقال تشرىف كىتوردىلر. كلن قوناقلىرىك آراسنده شعبان ده كورونوردى قونا قىلار بر بر سلام وىروب اكلشدىلر اما شعبان هامودان دالدا باشنى آشاغه سالمش داياندى قاضى يوزىنى مشهدى ولى يه دوتوب بو نوع بر نطق سويله دى:

— مشهدى! بز مسلمان طائفه سنىك كوزل بر عادتى وار: بر شخص كورورسن كىدوب بر آبرى شخصى اولدورور؛ سو كرا همان قاتل كلوب مقتولك ايوينه كىرنده اونىك تقصىرنندن كىچورلر سن بيله كمان ايت كه بو اوغلان سكا چوخ عزيز اولان بر وجودك قاتلى در، ايندى بز اونى سنىك قوللوقكا كىتورمشوك، كىرك بزىم خاطر مزى ملاحظه ايدوب، بونىك تقصىرنندن كىچەسن. دوغرىدر، بو چوخ قبيح عمل دوتوب سنىك نامكه توخونوب اما سن اوزونده جوان اولوسان و ياخشى بىلورسن كه جوان ناقص العقل اولار بزدن علاوه كىرك بونىك جوانلغى ملاحظه ايدوب تقصىرنندن كىچەسن تابوده بو كوندن سكا اوغول اولسون سنىك قزىكده بونىك ايوينده در سنىك و آناسنىك هميشه كورلوقنى چكور، كىرك او كاده

رحم ايله سين مثلدر: «انسان اولادينك اتنى ييسهده سوهوكلرني چوله آتماز.»

قالان قوناقلار هم چنين مشهدي محمد ولي نى سسه كونه باسوب شعبانى چكديلر اورتايه شعبان ايسه ايره لو كلوب قاين آتاسنك ائندن اوپدى؛ قوناقلاردا مشهدي محمد ولي نى شعبانك يوزيندن اوپمكه وادار ايتديلر. باريشديرماق رسميني تمام ايدندن سوكر قوناقلار شروع ايتديلر چاي ايجمكه. چاي اوستنده قاضى هم چنين وعظ ايدوب يوكك كوچكه محبتى كوچكك يوكه اطاعتى باره سنده اوزون بر صحبت ايلدى. اذان ديوولنده قوناقلار قالحوب بربر مشهدي محمد ولي يه ال ويروب، الله سرك قوهو ملقكزى باشه ديك ايتسون، ديووب كيتديلر.

اوبرى جمعه آقشامى مشهدي محمد ولي نك ايوينده بيوك ضيافت ايدى؛ مشهدي اوز قريني و كوئى بر جمع كثير ايله آقشام چوره كنه اياق آچمايه چاغرمشدى. شعبان كشير مجلسنه داخل اولوب، سلام ويروب قاپو آغزينا اكلشدى؛ كلثوم عوزتلر اوتاقنه كيچوب قاپوده آناسيله اوزون اوپوشدى هم آنا هم بالا شادقلاريندان آغلاديلر. جوان قزلار كلثومك اطرافنى آلوب هر برى بر نوع اوكا سواللر ويرورديلر. ييناو ييلموردى هانسينك سوانه جواب ويرسيك. آقشامدان نچه ساعت كيچنجه قوناقلار ييديلر ايجديلر، كوزل صحبتلر ايتديلر. آخرده بر پادنوسده بر دانه قزىل ساعت كتوروب قاين آتاسى طرفندن شعبانك قباغنه قويديلار. قوناقلار دوروب داغيديلار و شعبانده كلثوم ايله باهم كلديلر ايوئرينه. نچه كوندن سوكر رسمه كوره بر قوناقليقدا شعبان ايدوب قاين آتاسيني وقاين آتاسنى قوناق چاغروب اللى مناته ديك خرج ايتدى. بو كوندن قوهوملار بلاممانعت بر برينك ايوينه كيدوب كلمكى باشلاديلار. شعبانك آليش ويريشى ياقشى كيتمكده ايدى. اونك كيچمكده ايكيت سايلماغنه كوره باشماقچيلار هاموسى كوني اوندن آلورديلار، بوسيدنده سائر كون ساتانلارنيك بازارنى كساده دوشمشدى شعبانك تجارتنيك ترقى سى هامودان، آرتق كون ساتان سلمانه تاير ايديردى، كيچه توندوز سلمانك

فكرى شعبانى بيخماق ايدى، اماقورخودان برايش كوره ييلموردى. آخر دوام ايدى ييلموب جماعت بازاردان ايوينه چكلندن سوكر دكانى باغليوب بر باش پوليس ناظرينك ايوينه كيتدى. پوليس ناظرى بر چه قوناقيله اكلشوب قوماره مشغول ايدى. نوكر داخل اولوب خبر ويرديكه بر نقر قاپوده دوروب ديور كرك بو ساعت ناظرى كورم. واجب عرضم وار. ايله ييل ناظر ك باشندن بر قاب قاينار سو توكديلر.

— مكر بو ناانصافلر بر دقيقه آدمه راحتك ويرمز. مكر پوليس قوللوفچى سى ده انسان تك دينجه له يلمز؟ هر كيمدر چاغر كلسين ايجرى.

نوكر چيتدى بر دقيقه دن سوكر قاپو آچيلوب اوزون بويلو، قاره سقال باشك اورتاسى قرخينش بر آدم قاپوده پيدا اولدى. ناظر بيريندن دورميوپ يوزيني سلمانه دوتوب حرحنى سوروشدى:

— نه وار نه ايتيورسن؟

— آغا عرضم تك سزده مهنور سزده توقع ايديرم منى خبوت دايشدير اسكر.

ناظر بر آيرى اولانغه كيچوب سزده اورياه چاغيردى.

— دى كوروم نه وار؟

— ايتيورسكزى آغا، بارون اره كيت دكانى كين منى بو كيچه دوتاسكر.

— بو نه سوزدر؟ مكر اره كيت دكانى يران سكا معلومدر؟

— بلى معلومدر توقع ايديرم ايله بو كيچه كيدوب باشماقچى اوغلى شعبانك ايويني آختاراسكر. اكر اره كيت شيريندن اونك ايوينده تاپولماسه جواب دهند منم. ايتيورسكز سز قايدينجه من بورادان كيتميوم اكر عرضم يالان چيخسه منيم اوزبى دوستاق خانويه كوندزه ييلرسكر.

شعبان ياتمشدى كيجه نك ياريسى دروازه نك دوكونك سسى اونى اوياتدى. دوروب چيكننه بر يايونجى سانوب قابويه چيخدى.

— دروازه دوکن کیمسن؟

— پرستاودر کل آچ قاپونی.

شعبان قاپونی آچدی؛ نچه نفر پولیس عملهسی وقازاقلار داخل اولدیلا؛ قازاقلار شعبانی احاطه ایتدیلا، پرستاو معلوم ایتدیکه کرک اونک ایوی آختارولا.

کلثوم قورخوسندن نانه یاپراغی تک اسیردی بر نوع اوزینه جرئت و یروب کیدوب پرستاوک اتکندن یاپوشدی ایستهدی اوندن ارینک بورا— فیلماسینی توقع ایتسون؛ شعبان اونک اوستنه قشقردی.

— کیت یریکده اوتور، سنک ایشک یوخدر قوی نه ییلورلر ایله سونلر.

شعبانیگ ایوینی آنت اوست ایتدیلا. حقیقت اده کیلک دکانیندن کیتمش شی لردن ایکی دست کوموش چنکل پیچاق نچه کوموش قندقابی و سائر شیار تاپولدی. پرستاو شعبانه معلوم ایتدیکه کرک اونکله کیتسون پولیس اداره سینه، شعبان اطاعت ایدوب پائتارینی کینوب پرستاو ایله بر یرده کیتدی.

کلثوم اده کیدندن بری اولنجی دفعه ایدی که تک قالدی. بوتکنیک اوکا ال و یروب اوقدر آغلادی که آخرده بی حال اولوب اوره کی کیتدی، یخلدی.

صباحدن شعبانک دوتولماق خبری جمیع شهره یایلدی. یخیلان آغاچه بالتا چالان چوق اولار شکایت، شکایت دالینجه دیوانک اوستنه توکلدی؛ شعبانک وار یوخنی ایوینک مخلفاتی هاموسنی ساتوب خرج ایتدیلا، هیچ بر علاج اولمادی. اوچ ایل حبسخانهده ساخیلاندان سوکرا ایشه باخوب قطع ایتدیلا که اون ایکی ایل کیتسون سبیره بو قطعنامهدن سوکرا کنه سائر محکمه لره ده شکایت اولندی ایسه ده هیچ بر نتیجه باغلامادی آخر شعبانک کیتمک کونی معین اولدی.

شعبان کیدن کونی مشهدی محمدولی، عورتی، کلثوم، نچه نفر دوست آشنا کیدوب یغیلدیلا دوستاقخانهک قاپوسنه شعبانک کیتمکنی ایشیدوب

ساتر بی کار تماشاچیلرده کناردان یغلمشدیلا. شعبانک اوچ یاشنده بر بالاجه اوغلی ده کلثومک قوجاقنده ایدی. صبحدن کون اورتایه دک جماعت دوستاقخانهک قباغینده منتظر اولدی.

آخر دوستاقخانهک حیاطیندن زنجیر سسی جماعتک قولاغینه کلدی. هامو بر آدم تک یرلردن قالخوب کوزلرینی قاپویه تیکدیلا. قاپو آچیلدی قباچه اوچ نفر الی تفنگلو سالدات چیقدی؛ اولارک دالنجه آلتی نفر دوستاق کیمسی آیاغی زنجیرلو کیمسی زنجیرسز سالد اتلار ایله احاطه اولونمش چیقدیلا دوستاقلارک بری شعبان ایدی. جوانلقده شهرک قزلارینک اوره کینی جلب ایدن شعبانی ایندی تانیماق اولمیوردی. رنکی سارالمش باشک توکلری آغارمش شعبان آلمش یاشنده نظره کلوردی. شعبان عورتنی اوشاغنی کورن تک قوللارینی آچوب ایستهدی یالاسنی باغرینه باسسون. اما سالدات مانع اولوب دالندان بر تفنگ دورتمهسی اوردی. یولداشلار کوزینک قباغینده دوکولمک شعبانه اوپایه ده تاثیر ایتدی که اوزینی ساخیلا ییلمیوب نچه قطره یاش کوزندن آختدی؛ عاجی کسیلوب کندن دوست آشنانی وداع ایدوب یولا دوشدی.

دوستاقلار کوزدن غیب اولینجه جماعت داللارینجه باخردی. کلثوم آغلاماقدان بر پایه ده بی تاب اولمشدیکه یولی کیده یینمیوردی؛ آخرده قولتوقینه کیروب بر طور ایوه کتوردیلا. شعبان دوستاق اولان کوندن کلثوم کیدوب آتاسینک ایوینده اولوردی.

کلثومک یوکی و درد غمی کون کوندن آرتماقده ایدی. شعبان کیدندن ایکی ایل سوکرا یش یاشنده اوغلی چیچکدن تولدی آتاسیده او قدر قوجالیدی که تاهی کوزلری قوتدن دوشوب باشماق تیکمکه قادر اولمایوب خانه نیشین اولدی. قیشده کلثومک آناسی وفات ایتدی. بو کوندن کلثوم باشلادی ایله ایشله یوب هم اوزینی هم قوجه آتاسینی ساخلامقه اون ایکی ایل بو منوال ایله کیچدی و بو مدتده بر یاندن غم غصه، بر یاندن ایسته کلو ارك فراقی بر یاندن کیجه کوندوز ایشیلوب آتاسیندان خلوته

چكىلوب آغلاماق كلثومى بر حالىته سالمشديكه اوشاقلار آدينه كلثوم ته ديورديلر.

شعبانك وعدهسى تمام اولدى. اما قايتماغى ايچون كرك شهر اهلندن رضامنلك كاغذى آلنايدى قوجه مشهدى محمدولى قاپو، قاپو دوشوب بكلره مالاراه، حاجى لاره سودا كرلره يالواروب بر نيچه كونك مدتند همان كاغذى دوزلتندى بر ايلده بوندىن كيچندن سوكر شعباندىن كاغذ كلدى قورتاروب يولا دوشدى. بيچاره كلثوم نه نوع ارينك يولنى كوز— ليوردى. اونى قلم يازماقدى عاجزدر اون اوچ ايل. ايسته كلو اريندىن آيرى دوشمش خانملار اونك حالى نظره كتوره ييلر. اما افسوس... صد افسوس... بو ماجرانى چوق خانملار اوخوماقدان محروم قالاقلار.

جوان وقتنده جوان اريندىن آيريلمش. ارينك فراقينده ساچى آغارمش مشغوليتى اولان بالاسنى ايتورمش كلثوم كجه لر صبحهك ياتا ييلموردى؛ اتفاقا بر آز يوخويه كيننده واقعه ارينك سسنى ايشيدوب هولناك آييلوب صبحهك آغايوردى.

آخر بر كون معلوم اولديك بر آخشام شعبان شهره وارد اولاجاق؛ همان بر كون كلثوم ايچون كيچمش اون ايلدىن اوزون كورونوردى صبح مشهدى محمدولى آخاشنى كتوروب كيتدى بازاره بر آز دو كيدن، ياغدى اتدىن آلوب كتوروب يردى كلثومه كه آخشام پلوپشيسون. آخشام آذانه پلوو حاضر ايدى. اوطاغه تهيز فرش سالوب شعباننى كوزليورديلر. كلثومده بر دست تازه چيت لباس كيوب ارينك كلمكنه منتظر ايدى؛ گاه پنجره دن باخوردى گاه تيز، تيز دروازه يه كيدوب قايدوردى برده كوردى قونشوسنك اوغلى قاره نفس كلور؛ اوشاق — كلثوم خالا مژده مى وير، شعبان عمو كلدى!

كلثوم اولان ياريم منات پوننى اوشاغه ويروب كيتدى دروازه كلثوم ييله كمان ايدوردى كه شعبان بو اون اوچ ايلك مدتند اصلا دكيشيلموب ياريم ساعتدن سوكره نچه نفر كهنه رفيقلىر ايله شعبان داخل اولدى بالمره قوجالمش باش سقال قارتك آغارمشدى. كلثومك و مشهدى محمدولى تك

شادقلارينك انتهاسى يوخيدى شعبان كلوب اكشن تك قونشولاردان بر نچه آدم كلوب كوز آيدينلغى ويروب بر آزده صحبت ايدوب كيتديلر.

خلق چكلندن سوكر پلاوى اورتالغه قويوب مشهدى محمدولى شعبان و كلثوم بر قابده ييوب «الحمد لله» ديوب چكيلدپلر شعبانله كلثوم او كيجه صبحهك ياتميوب روبرو اوتوروب صحبت ايتديلر.

بر نچه كون شعبانك يانته دوست و آشنا كلدى كيتدى؛ آخرده شعبان عورتينده كتوروب اوز ايورنه كوچمكه قرار قويدى. مشهدى محمدولى ديدى:

— بالا شعبان منيم سنى يتمشدن آتديوب، كوزلريم چوخدان خراب اولوب ايش كوره ييلمورم بنى سنى بو ايووده قويوب هارا كيديرسن؟ بن ييلورم سنك الكده مايه يوخدر ياششى اولار كه هاموز بو ايوه يغىلاق بو ايوى ده ساتاق الكده مايه قاير. دولاندير.

ييله ده ايله ديلر؛ شعبان كوچدى اوز ايورنه و بر نچه كوندىن سوكر مشهدى محمدولى نك ايورنى سكر يوزمناته ساتديلار. شعبان ينه بر دكان آچوب باشلادى كون آيش ويريشينى. اما بو دفعه شعبانك ايشى ترقي ايدى ييلموردى. اولو قوجانلشدى علاوه تجارتن اون آلتى ايلك مدتند يادير قاميشدى وييمكى، كيمكى. قوناقلغى چوخ دوست دوتديغدىن كونده ايكي منات قازاناندا اوچ منات خرچ ايديردى؛ بودا كه تجارت قاعدهسى دكل.

بر احوال مردى ييابد كريست — كه هيچده مداخل بود خرچ، بيست ايكي اوچ ايلدىن سوكر مايه الدن چخدى؛ مشهدى محمدولى ده دوام ايتميوب ناخوشليوب وفات ايتدى. شعبانك مايهسى الندى كيتدى اكر عورتى اولماسايدى باشنه يقين هوا كلردى؛ عورت ايشله مكيله فاله باقماقيله، چوپچيلىكله قازانوردى شعبان ده هميشه كى قاعده ده ييوب ايچوب تراوتيله دولانوردى.

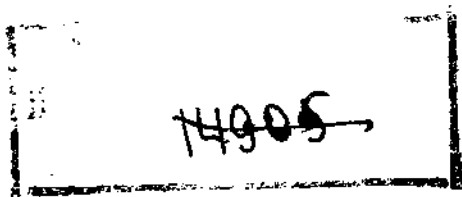
ايوه كلوب باشنده بدننده و كوزلرينىڭ چاناغنده برك آغرى حس
ايتدیسەدە اعتنا ایتمیوب یاتدی.

صبح هرچه چالشدی باشینی یاصدیقدان قاوزیا یلمەدی. ناخوشلق
کیتدیكجه شدت ایندی. آخری شعبان سرسام حالتته کلدی. سرسام ایدن
وقتده دیلندن کلثوم آدی بالمره دوشمیوردی.

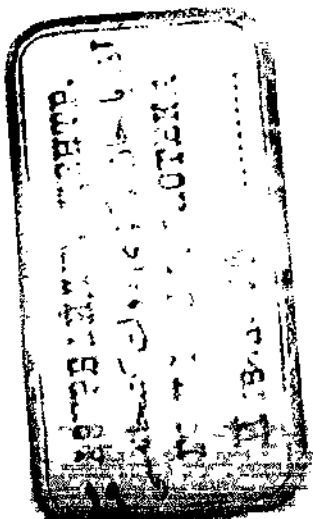
شیخ شعباننڭ بو حالتندن هیچ کس اوکا متوجه اولمیوردی. شیخ تڭ
اوطاغده کلثومدن یادکار قالان بر پیشیکنڭ مصاحبته طیبیسیر درمانسیر
عمرینڭ آخر ساعتی کوزلیوردی.

بر کیجه آزارنڭ انتہاسی شدتته شیخ کوردیکه قاپو آچیلدی و کلثوم
داخل اولوب قاپونڭ آراسنده دایاندی شیخ هر قدر سسلەدی ایسهده
کلثومدن ظاهر اولمادی آخردە هونانڭ قابخوب اوزینی قاپویه طرف
آتوب طوفان قویارمیش آغاج تڭ یخندی یرە.

صبح قونشولار شیخ شعباننڭ میتتی تپدیلا.

884

صبح یرندن قالخان تڭ شعبان کیدردی مسجده اوتوراردی قاضی نڭ
حجره سنده کون اورتایه دك قاضی ایله و قاضی نڭ یانته کلنلر ایله صحبت
ایدردی. کون اورتا کلردی ایوه نهارنی بیوب کنه کیدردی مسجده خلاصه
کونی آخشامه دك مسجده کیچردی او سبیدن آدینی «شیخ شعبان»
فویمشدیلا. بونوع آخردە عمله موتا صنفه داخل اولوب قاضی نڭ قوللوغنده
هر بر یره کیدیردی. توپلار، احسانلارا شیخ شعبانی ملالردن آیرمیوب
دعوت ایدیردیلا. آخردەده بی کارچلقدان تنکه کلوب باشلادی مسجده نڭ
قباغنده پنەچینیک ایتسه که.

بر صبح شهر اهلی شیخ شعباننڭ آذانی ایشتمەدی؛ هامو تعجب ایتدی
دیدیلر: «یقین اوکا بر حادثه یوز ویروب» او کونی شیخ شعبان هیچ مسجده
فباغندهده کورونمەدی کوچ کونندن سوکره ایشتیدیلر که کلثوم خالالنه نڭ
رحمتنه کیدوب.

شیخ شعبان قاندى تڭ؛ بازارده متواتک کزیردی. ایشلیه بیلمیوردی؛
همیشه تراوتلو ساخالنمش سقال یواش، یواش باشلادی آغارمغه؛ آخردە
حنا بالمره کیدوب سقال تسیر آغاردی حتی سسیده دکیشیلوب دخی
کیچمش ملاحظتی ایترمشدی. آخردە آیاقلازیده ضعیف لشوب مناره یه
چیخا بیلمەدیکنندن اذان ویرمکی ده ترک ایتدی.

هر آخشام شیخ شعبان ایوه کلنده خیال ایدیردی که کلثوم همیشه
کی تڭ اونڭ قباغینه چیخوب ایله سو تو که جڭ. ئوز ایله قبره قویدیغی
کلثومک اولدیکنه اینانمیوردی.

ایوه کلوب قاپودن آصیلش قفلی کورنده ازل اوزیندن سوال
ایدردی که بو قاپونی کوره سن کیم باغلیوب؟ سوکرا یادینه دوشوردی که
قاپونی اوزی باغلیوب کیدوب آچارده جیسینده در. قاپونی آچوب داخل
اولاردی بوش اوطاغه اوزی چراغنه نفت توکوب یاندراردی؛ منقله
کومور قویوب قزاردوب سو قاینادوب اوزینه چای قایراردی.

کلثوم خالانڭ وفاتیندن ایل یاریم کیچمشدی بر کون شیخ شعبان قبر
ستاندن قایدارکن بر شدتلو یاغیشه دوشوب سومو کلرینه دك ایسلاندى.

1926
178

قیمتی 15 قپک

АХВЕРДОВ.

ШЕЙХ ШАБАН

Кооперативное Кадат-ство
при БК АКП (Б)
„Бакинский Рабочий“
